

นิพนธ์ต้นฉบับ

Original Article

รูปแบบการดำเนินงานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ : กรณีศึกษา จ.นครปฐม

The Community Based Rehabilitation : Nakhonpathom Province

สุธน อิมประสิทธิชัย พ.บ.,
ว.ว.เวชกรรมฟื้นฟู
กลุ่มงานเวชกรรมฟื้นฟู
รพ.นครปฐม

Suthon Aimprasittichai M.D.,
Thai Board of Physical Medical & Rehabilitation
Division of Physical Medical & Rehabilitation
Nakhonpathom Hospital

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินงานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแบบบูรณาการ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยการจัดทำ “โครงการฟื้นฟูคุณภาพชีวิตคนพิการแบบบูรณาการ” ขึ้นเป็นโครงการนำร่อง (Pilot study) ในเขตเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ อ.เมือง จ.นครปฐม ผลการศึกษา พบว่าภายหลังการดำเนินงาน มีคนพิการที่ได้รับการจดทะเบียนเพิ่มขึ้นจาก 34 เป็น 103 คน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากเดิม 3 เท่า แต่น้อยกว่าอัตราประมาณการที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้ คือร้อยละ 8.1 ของประชากร (935 คน) โดยส่วนใหญ่อยู่ในวัยสูงอายุร้อยละ 30.10 และเป็นกลุ่มคนพิการทางกายหรือการเคลื่อนไหวมากที่สุด ร้อยละ 69.90 ซึ่งในจำนวนนี้มีความพิการอยู่ในระดับรุนแรงมาก (ระดับ 4) ร้อยละ 74.76 และจากการสำรวจปัญหาและความต้องการการฟื้นฟูสมรรถภาพ พบว่าคนพิการมีความต้องการด้านการแพทย์และด้านสังคมมากที่สุด ร้อยละ 42.74 จึงได้ดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพตามสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของคนพิการ ดังนั้น รูปแบบการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแบบบูรณาการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน หรือ “พหุภาคี” (The Integrated and Multi-collaborated Community Based Rehabilitation Model) โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมสนับสนุน ซึ่งปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key success factor) ในการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับระบบการบริหารจัดการและการประสานงานที่ดี อันได้แก่ การปรับโครงสร้างขององค์กรให้เหมาะสมและมีบุคลากรที่มีศักยภาพ มีการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณอย่างเพียงพอ รวมทั้งการพัฒนาบุคลากรการติดต่อสื่อสารลงสู่ชุมชน อันจะส่งผลโดยตรงให้งานพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการยั่งยืนในที่สุด

ABSTRACT

Now a day, eventhough rehabilitation is developed in such an area, there are several existed problems

such as unregistered disabled people, inaccessible service, inappropriate law and local government policy. This drive researcher to study how to apply integrate Community Based Rehabilitation. This project aspect assistance from any organization, especially assistance from local community and government.

The project known as Integrate Rehabilitation of Disabled People's Life Quality was set up as a pilot study at Tumbon Prongmader, Aumper Muang, Nakhonpathom Province. After, the study was finished, the result shows that the number of registered disabled people increase from 34 to 103 people. However this number is less than data from Ministry of Public Health, the number of disabled people is about 8.1% of the number of Thai citizen (935 persons). The researcher did survey from this studied group. It was found that 30.1% was elderly people, 69.90% was immobile people and 74.76% was level 4th disabled people. This project also studied need of this study group. The result shows in two important points. Firstly, 42.73% of this group needs medical rehabilitation such as medical care, rehabilitation, basic care. Secondly, this studied group needs social rehabilitation such as job training, financial assistance and immediately respond from current problem. If they have job, they could look after themselves and their family.

The proper and effective rehabilitation could come from supporting from any people and organizations in the community. Especially, support from local governing organization would be advantage ous. Key success factors in disable rehabilitation need to be involved with management and cooperating system, for instance, organization structure development, effective worker, facility and supported fund, communication process from organization to community development will lead to "The Integrated and Multi-collaborated Community Based Rehabilitation model". This process will create disable living standard development continuously.

บทนำ

ในปัจจุบัน จำนวนคนพิการในประเทศไทยมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นในอัตราที่รวดเร็ว จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติเกี่ยวกับคนพิการในประเทศไทย พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามการเพิ่มของประชากร โดยในปี พ.ศ. 2517 มีคนพิการประมาณ 2 แสนคน หรือร้อยละ 0.5 ของประชากรทั้งหมด และเพิ่มขึ้นเป็น 1.1 ล้านคน หรือร้อยละ 1.7 ในปี พ.ศ. 2545¹ หากวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้จำนวนคนพิการในประเทศไทยมีจำนวนมากขึ้น ได้แก่ พฤติกรรมการขับขี่ยานพาหนะที่ไม่ปลอดภัย เช่น ขับขี่ในขณะมึนเมา การไม่คาดเข็มขัดนิรภัย และไม่สวมหมวกนิรภัยขณะขับขี่ ส่งผลทำให้เกิดอุบัติเหตุ เสียชีวิต และพิการมากขึ้น ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ สัดส่วนของ

ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวนประมาณ 7 ล้านคน หรือร้อยละ 10.3 ของประชากรในประเทศ² ในขณะที่ประชากรวัยเด็กมีอัตราลดลง ซึ่งทำให้อัตราการมีคนพิการจากวัยสูงอายุ เช่น อัมพฤกษ์ อัมพาต รวมทั้งจากอุบัติเหตุมากขึ้น

การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง แม้ว่าในอดีตที่ผ่านมาคนพิการส่วนใหญ่ถูกละเลย ทอดทิ้ง ให้เผชิญปัญหาและความต้องการในด้านบริการต่าง ๆ ก็ตาม แต่ในปัจจุบัน เราสามารถให้การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ที่กล่าวถึงสิทธิและความเสมอภาคของคนพิการในการได้รับการคุ้มครอง สงเคราะห์ พัฒนา และฟื้นฟูสมรรถภาพ

อย่างเท่าเทียมกัน³ ทำให้บริการคนพิการถูกกำหนดในนโยบายของรัฐค่อนข้างชัดเจนทุกด้าน ซึ่งจะจัดให้กับคนพิการที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว

หากพิจารณาภาระหน้าที่ตามกฎหมาย นโยบายการบริหารราชการส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น ได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินงานด้านคนพิการโดยเน้นถึงศักดิ์ศรีและสิทธิมนุษยชน การได้รับความคุ้มครองที่เท่าเทียมกัน การมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลือจากรัฐ ภายใต้การกระจายอำนาจ⁴ การมีส่วนร่วมของคนพิการและชุมชน ดังนั้นการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน ที่เรียกว่า “การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน (Community-based rehabilitation ; CBR)” จึงถือเป็นยุทธวิธีที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการได้เป็นอย่างดี และหน่วยงานสำคัญ (Key agencies) ที่เป็นหัวใจและจะทำให้งานพัฒนาคนพิการในชุมชนมีความยั่งยืนและต่อเนื่อง ในการเป็นเจ้าภาพและรับผิดชอบนอกเหนือจากคนพิการและครอบครัวก็คือ “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”⁵

จากข้อมูลของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จ.นครปฐม ปี พ.ศ. 2547-2549 จำนวนคนพิการที่ได้รับการจดทะเบียนเพิ่มขึ้นจาก 3,938 คน เป็น 6,349 คน ซึ่งพบว่ามีอัตราการเพิ่มขึ้นร้อยละ 37.26 ในปี พ.ศ. 2549 จ.นครปฐม มีประชากร 831,002 คน มีจำนวนคนพิการที่ขึ้นทะเบียน 6,349 คน⁶ คิดเป็นร้อยละ 0.76 เท่านั้น ในขณะที่การประเมินการของกระทรวงสาธารณสุข คาดการณ์ว่า

จ.นครปฐม ควรจะมีคนพิการประมาณ 67,311 คน (ร้อยละ 8.1 ของประชากร) แต่จำนวนคนพิการที่ได้รับการจดทะเบียนยังน้อยกว่าอัตราประมาณการที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้อย่างมาก นอกจากนี้ ยังพบว่า คนพิการที่ขึ้นทะเบียนในเขต อ.เมืองนครปฐม มีจำนวนมากที่สุด 1,964 คน คิดเป็นร้อยละ 30.93 ของ จ.นครปฐม

ตำบลโพรงมะเดื่อ เป็นตำบลหนึ่งในเขต อ.เมืองนครปฐม ที่มีประชากรจำนวนมาก ซึ่งมีเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดูแลพื้นที่และจัดบริการสาธารณะต่าง ๆ โดยเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อมีประชากรทั้งหมด 11,540 คน แต่มีคนพิการที่ขึ้นทะเบียนเพียง 34 คนเท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 0.3 ดังนั้นจากสภาพปัญหาความไม่ครอบคลุมของการจดทะเบียนคนพิการ การเข้าไม่ถึงบริการต่าง ๆ ที่พึงได้รับ ตลอดจนกฎหมาย นโยบายการบริหารราชการส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น ร่วมกับแนวคิดเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน (CBR) ทำให้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงการดำเนินงานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ โดยจัดทำ “โครงการฟื้นฟูคุณภาพชีวิตคนพิการ” ขึ้นเป็นโครงการนำร่อง (Pilot study) ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ อ.เมือง จ.นครปฐม ทั้งนี้เพื่อเป็นแบบอย่างในการดำเนินงานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแบบบูรณาการ โดยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบในการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พร้อมทั้งขยายผลการดำเนินงานให้เกิดประโยชน์กับพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

คำถามการศึกษา

รูปแบบการดำเนินงานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแบบบูรณาการ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรเป็นอย่างไร จึงจะสนองตอบต่อปัญหาและความต้องการฟื้นฟูสมรรถภาพของคนพิการและครอบครัวได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์หลัก

1. เพื่อสร้างรูปแบบการดำเนินงานฟื้นฟูสมรรถภาพ

คนพิการแบบบูรณาการ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจและขึ้นทะเบียนคนพิการในเขตพื้นที่เป้าหมาย : เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ
2. เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลและศึกษาปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของคนพิการและครอบครัวที่ต้องการให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องช่วยเหลือและสนับสนุน
3. เพื่อดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการตามสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของคนพิการและครอบครัว

ขอบเขตของการศึกษา

ประชากรในเขตเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ อ.เมือง จ.นครปฐม จำนวน 11,540 คน

(จากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร ปี พ.ศ. 2549)

คนพิการในเขตเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ อ.เมือง จ.นครปฐม จำนวนประมาณ 935 คน

(อ้างอิงจากกระทรวงสาธารณสุข จำนวนคนพิการประมาณร้อยละ 8.1 ของประชากร)

วิธีการศึกษา

แผนภูมิที่ 1

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เอกสารรับรองความพิการ
2. แบบสอบถามความต้องการการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

ระยะเวลาดำเนินงาน

เดือนพฤศจิกายน 2549 - กันยายน 2550

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้มาประมวลโดยใช้การแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ

ผลการศึกษา

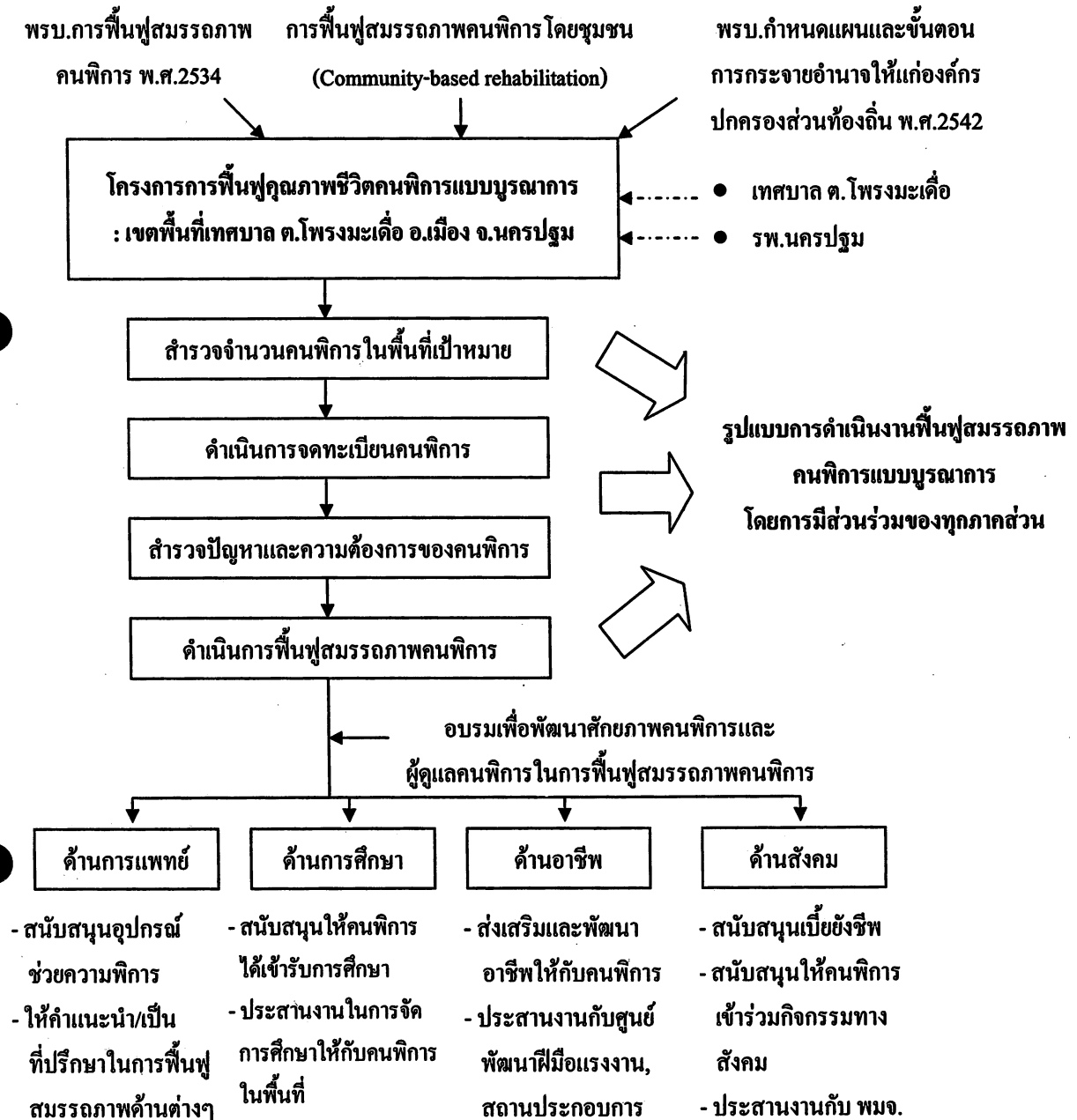
1. การจดทะเบียนคนพิการ

ภายหลังการดำเนินงาน “โครงการการฟื้นฟูคุณภาพชีวิตคนพิการแบบบูรณาการ” ในเขตเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ อ.เมือง จ.นครปฐม พบว่ามีคนพิการที่ได้รับการจดทะเบียนเพิ่มขึ้นจาก 34 เป็น 103 คน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากเดิม 3 เท่า สืบเนื่องจากภายหลังพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ประกาศใช้ ยังมีคนพิการและครอบครัวอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่ทราบสิทธิที่ตนพึงมีตามรายละเอียดในพระราชบัญญัติฉบับนี้ บางคนไม่ทราบขั้นตอนที่ต้องดำเนินการให้ได้รับสิทธิตามที่กฎหมายกำหนด จากข้อมูลส่วนบุคคลของคนพิการที่ได้รับการจดทะเบียนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนพิการทางกายหรือการเคลื่อนไหวมากที่สุด (ร้อยละ 69.90) โดยในจำนวนนี้มีความพิการอยู่ในระดับรุนแรงมาก (ระดับ 4) ถึงร้อยละ 74.76 ดังแสดงในตารางที่ 1 ซึ่งมีความยากลำบากในการเดินทางมาจดทะเบียนที่สถานที่ราชการหรือหน่วยจดทะเบียนเคลื่อนที่ในระดับอำเภอและจังหวัด การเดินทางต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก ทำให้ส่วนหนึ่งทอดทิ้งและไม่ไปดำเนินการต่อ ทำให้ขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านต่าง ๆ

การดำเนินงาน “โครงการการฟื้นฟูคุณภาพชีวิตคนพิการแบบบูรณาการ” จึงได้ใช้กลวิธีเชิงรุกลงไปให้บริการในพื้นที่เป้าหมาย โดยความร่วมมือระหว่างกลุ่มงานเวชกรรมฟื้นฟู รพ.นครปฐม และเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อกลยุทธ์ที่ใช้ดำเนินการ คือ การอำนวยความสะดวกในการเดินทางมาจดทะเบียนให้กับคนพิการ โดยจัดบริการรับ-ส่งคนพิการรุนแรงให้มาจดทะเบียนที่หน่วยจดทะเบียนเคลื่อนที่ในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ ซึ่งทำให้คนพิการในพื้นที่เป้าหมายมีโอกาสเข้ารับการจดทะเบียนมากขึ้น

นอกจากนี้ จากผลการสำรวจและจดทะเบียนคนพิการ พบว่าคนพิการที่ได้รับการจดทะเบียนเพิ่มขึ้นจาก 34 เป็น 103 คน ซึ่งนับว่ายังเป็นจำนวนที่น้อยมาก เมื่อ

แผนภูมิที่ 1 รูปแบบการดำเนินงานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแบบบูรณาการ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

เทียบกับอัตราประมาณการที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้ คือร้อยละ 8.1 ของประชากรทั้งหมด โดยเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อมีประชากร 11,540 คน คาดการณ์ว่าควรมีคนพิการประมาณ 935 คน แต่ภายหลังการดำเนิน

งาน “โครงการการฟื้นฟูคุณภาพชีวิตคนพิการแบบบูรณาการ” มีคนพิการมาจดทะเบียนเพิ่มเป็น 103 คน คิดเป็นร้อยละ 11.02 ของอัตราประมาณการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าคนพิการและครอบครัวบางส่วนยังไม่ทราบรายละเอียด

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของคนพิการประเภทต่าง ๆ ในเขตเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ ระหว่างก่อนและหลังการดำเนินงานโครงการ

ประเภทคนพิการ	ก่อนการดำเนินงาน โครงการ (n = 34)		หลังการดำเนินงาน โครงการ (n = 103)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พิการทางการมองเห็น	1	2.94	5	4.85
พิการทางการได้ยินหรือสื่อภาษา	4	11.70	4	3.88
พิการทางกายหรือการเคลื่อนไหว	19	55.88	72	69.90
พิการทางจิตหรือพฤติกรรม	1	2.94	5	4.85
พิการทางสติปัญญาและการเรียนรู้	7	20.59	12	11.65
พิการซ้ำซ้อน	2	5.88	5	4.85
รวม	34	100	103	100

ของพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 โดยเฉพาะในส่วนของความหมายของคนพิการตามนัยแห่งพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งกำหนดประเภทคนพิการไว้ 5 ประเภท ได้แก่ คนพิการทางการมองเห็น คนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย คนพิการทางกายหรือการเคลื่อนไหว คนพิการทางจิตหรือพฤติกรรม และคนพิการทางสติปัญญาและการเรียนรู้ แต่คนส่วนใหญ่มักจะพิจารณาความพิการจากรูปลักษณ์ทางร่างกายที่แสดงให้เห็นชัดเจน เช่น ขาขาด แขนขาด เป็นต้น ซึ่งอาจเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้จำนวนคนพิการที่มาจดทะเบียนน้อยกว่าอัตราประมาณการ

2. การสำรวจความต้องการการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

จากการสำรวจปัญหาและความต้องการการฟื้นฟูสมรรถภาพ พบว่าคนพิการส่วนใหญ่แสดงความต้องการการฟื้นฟูสมรรถภาพมากกว่า 1 ประเภท ทำให้จำนวนความต้องการการฟื้นฟูสมรรถภาพในแต่ละประเภทมีมาก

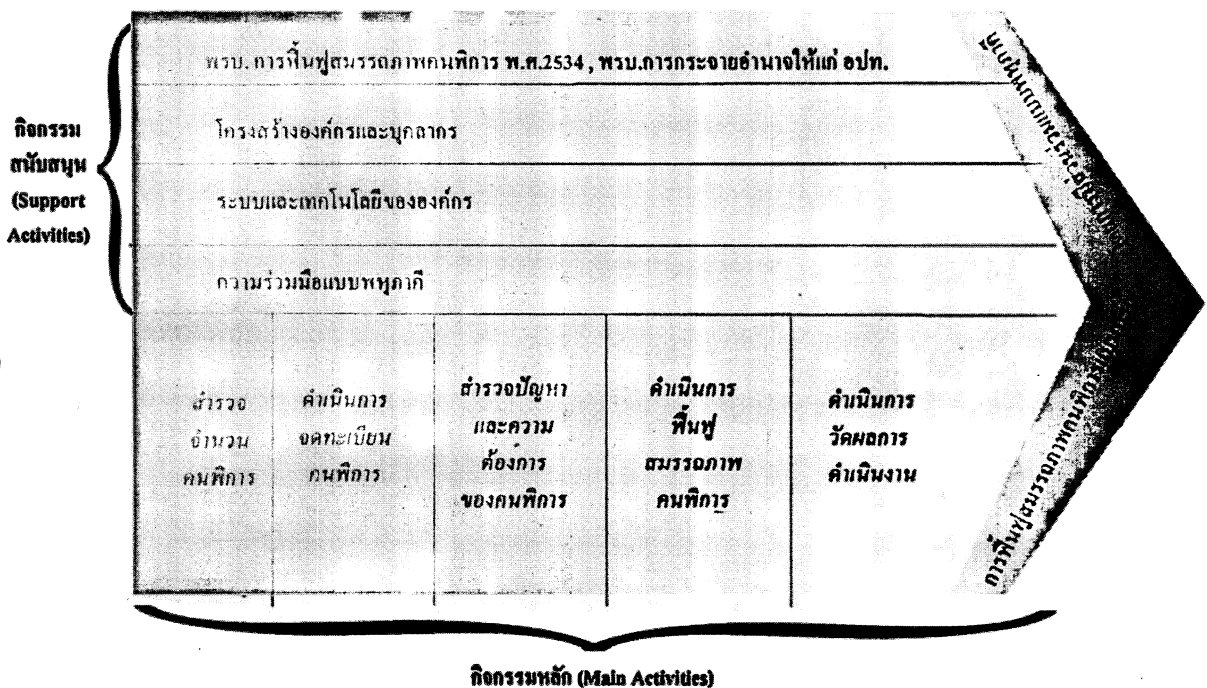
กว่าจำนวนคนที่แสดงความจำนงขอรับการฟื้นฟู และยังพบว่าคนพิการในเขตเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อมีความต้องการการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านการแพทย์มากที่สุด (ร้อยละ 42.74) โดยเฉพาะเรื่องการรักษาพยาบาล การฟื้นฟูสมรรถภาพและการดูแลสุขภาพเบื้องต้น (ร้อยละ 64.38, 26.25) ดังแสดงในตารางที่ 2 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากไม่ว่าคนพิการจะต้องการการฟื้นฟูสมรรถภาพในด้านใดก็ตาม คนพิการจะต้องมีการเตรียมความพร้อมโดยเริ่มจากการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านการแพทย์ก่อน เพื่อให้การฟื้นฟูด้านอื่นดำเนินการต่อไปได้ง่ายและสะดวกขึ้น

นอกจากนั้น ยังพบว่าคนพิการในเขตเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อต้องการการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านสังคมมากที่สุดด้วยเช่นกัน (ร้อยละ 42.74) โดยเฉพาะการสนับสนุนเบี้ยยังชีพ (ร้อยละ 57.54) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความต้องการการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านสังคมเป็นบริบทหนึ่งที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากเป็นสิ่งที่คนพิการต้องการมากที่สุด เพราะนอกจากการที่คนพิการต้องการกลับไปเป็นส่วนหนึ่งของสังคมแล้ว คนพิการเหล่านี้ยังไม่ต้องการ

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของคนพิการในเขตเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ จำแนกตามความต้องการฟื้นฟูสมรรถภาพ
ด้านต่าง ๆ

ความต้องการการฟื้นฟูสมรรถภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ด้านสังคม	103	42.74
ด้านการแพทย์	103	42.74
ด้านการศึกษา	8	3.32
ด้านอาชีพ	27	11.20
รวม	241	100

แผนภูมิที่ 2 รูปแบบการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแบบบูรณาการ โดยความร่วมมือแบบพหุภาคี (The Integrated and Multi-collaborated Community Based Rehabilitation Model)

ให้ตัวเองเป็นภาระของสังคมด้วย ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
จึงต้องพยายามในการที่จะดำเนินการฟื้นฟูคนพิการกลุ่มนี้
โดยอาศัยกระบวนการทั้งด้านการแพทย์ การศึกษา และ

อาชีพ ซึ่งการดำเนินงานในลักษณะนี้ต้องอาศัยความร่วมมือ
จากหลายองค์กร โดยเฉพาะเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ
ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญในการ

วางแผนงบประมาณเพื่อสนับสนุนและจัดสรรเบี้ยยังชีพให้แก่คนพิการในพื้นที่ การประสานงานในการจัดการศึกษารวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้กับคนพิการในพื้นที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ทั้งนี้ด้วยความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครปฐม การศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน เป็นต้น หรือที่เรียกว่าร่วมกันให้ความช่วยเหลือคนพิการแบบ “สหวิชาการ” (Multidisciplinary approach) โดยคำนึงถึง “คนพิการทั้งคน” (Whole people) ทั้งนี้เพื่อให้เป็นปัจจัยสนับสนุนให้คนพิการที่ยังมีศักยภาพพอได้กลับไปดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

สรุป

ถึงแม้ว่า ผลการดำเนินงาน “โครงการการฟื้นฟูคุณภาพชีวิตคนพิการแบบบูรณาการ” ซึ่งเป็นโครงการนำร่อง (Pilot study) ที่จัดทำขึ้นในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ อ.เมือง จ.นครปฐม จะยังมีสาเหตุข้อขัดข้องบางประการที่ทำให้การจดทะเบียนคนพิการยังไม่บรรลุเป้าหมายการ แต่หากพิจารณาแบบ “คนพิการทั้งคน” (Whole people) จะเห็นได้ว่า คนพิการสามารถเข้าถึงบริการการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านต่าง ๆ ได้โดยง่าย สะดวกและครอบคลุมตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 เนื่องจากการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน (Community-based rehabilitation ; CBR) เป็นการให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการแบบ “สหวิชาการ” (Multidisciplinary approach) ซึ่งย่อมต้องอาศัยองค์ความรู้หลากหลายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ การดำเนินงานดังกล่าวจะไม่สามารถบรรลุผลสัมฤทธิ์ได้ หากเป็นการทำงานแบบแยกส่วน ปราศจากความร่วมมือ (Collaboration) ของหน่วยงานต่าง ๆ และที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เป็นการให้บริการแบบ “องค์รวม” โดยใช้กลยุทธ์ในการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) ให้กับคนพิการและครอบครัวให้สามารถดูแลตนเองได้ทั้งทางด้านร่างกาย

จิตใจและสังคม

ดังนั้น การดำเนินงานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแบบบูรณาการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ จึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน หรือที่เรียกว่า “พหุภาคี” โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมสนับสนุน โดยปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key success factor) ในการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับระบบการบริหารจัดการและการประสานงานที่ดี อันได้แก่ การปรับโครงสร้างขององค์กรให้เหมาะสมและมีบุคลากรที่มีศักยภาพ มีการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณ ทั้งจากส่วนกลางและท้องถิ่นอย่างเพียงพอ รวมทั้งการพัฒนากลไกการติดต่อสื่อสารลงสู่ชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้เกิด “รูปแบบการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแบบบูรณาการ โดยการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคี (The Integrated and Multi-collaborated Community Based Rehabilitation Model)” ดังแสดงในแผนภูมิที่ 2 อันจะส่งผลโดยตรงให้งานพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการยั่งยืนในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

1. คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาสาธารณสุข. แผนพัฒนาการสาธารณสุขในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2549.
2. คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2550-2554. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ศรีเมืองการพิมพ์ : 2550.
3. พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534. ราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 108, ตอนที่ 205 (ลงวันที่ 25 พฤศจิกายน 2534).
4. พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจาย

- อำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542.
ราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 116, ตอนที่ 114 ก (ลง
วันที่ 17 พฤศจิกายน 2542).
5. ทวี เชื้อสุวรรณทวี. การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ
โดยชุมชนในเมืองไทย : สถานการณ์ และการพัฒนา.
[4 มกราคม 2551] เข้าถึงจาก http://www.rs.mahidol.ac.th/thai/research/file%20research/Tawee_33.doc.
6. สำนักส่งเสริมและพิทักษ์คนพิการ. สถิติจดทะเบียน
คนพิการจำแนกตามประเภทความพิการ และเพศ
และภูมิภาค. [4 มกราคม 2551] เข้าถึงจาก <http://www.oppd.opp.go.th/regist/home2.pdf>.
7. World Health Organization. Community-based
rehabilitation. [cited 2008 Jan 4] Available from :
URL : <http://www.who.int/disabilities/cbr/en>.